

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
41 (1999)

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-23-0

BRNO 2000

9990385

150, —

PŘEHLED VÝZKUMŮ 41 (1999)

Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: infor@iabrno.cz

Odpovědný redaktor: PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.

Redakce a příprava pro tisk: Mgr. Balázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla, Ph.D.,
PhDr. Lubomír Šebela, CSc., RNDr. Vladimír Hašek, DrSc.,
Mgr. Richard Zatloukal, Miroslav Lukáš, Alice Del Maschio,
Dana Gregorová

Na titulním listě: Orlovice, okr. Vyškov. Letecký dokumentační snímek
zaniklého hradu.

Tisk: BEKROS

Náklad: 350 ks

© 2000 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

v letech 1983-1985. In: *Archeologia – geofyzika – archeometria*, Nitra, 102-140.

Kosmas II: *Cosmae Pragensis chronica Boemorum. Die Chronik der Böhmen des Cosmas von Prag. MGH SS Nova series tom II*, ed. B. Bretholz, Berlin 1923.

Richter, V. 1936: Z počátků města Brna, *Časopis Matice moravské* 60, 257-314.

Skutil, J. 1938: Drobné příspěvky k poznání staroslovanské kultury, *Sborník Velehradský*, Nová řada 9, 31-38.

Resumé:

Brno (Bez. Brno-město). Křídlovická-Ypsilantiho Gasse, Befestigung, Siedlung. Jüngere Burgwallzeit (11.-12. Jh.). Rettungsgrabung.

BRNO (Brno-město)

Zelný trh. Novověk. Záchranný výzkum.

Při rekonstrukci kanalizace byly sledovány výkopy nové trasy především v okolí kašny Parnas. Ačkoliv akce byla z archeologického hlediska prakticky negativní, přinesla nové poznatky o rozsáhlých terénních úpravách v minulosti. Původní poměrně strmý svah prostoru dnešního Zelného trhu byl od středověku upravován tak, aby vznikla pokud možná co nejrovnější plocha náměstí. Proto nebyly ve výkopech zachyceny archeologické vrstvy či objekty, ale pouze sprašové podloží, ležící přímo pod dnešní kamennou dlažbou.

Richard Zatloukal, ÚAPP Brno

Resumé:

Brno (Bez. Brno-město). Zelný trh Platz. Neuzeit. Rettungsgrabung.

BRNO (k. ú. Štýřice, okr. Brno-město)

Vídeňská ulice. Konvent Milosrdných bratří. Mladší doba bronzová, halštát, 10. století, 12.-13. století. Sídliště, pohřebiště. Záchranný výzkum.

Záchranný archeologický výzkum byl vyvolán stavebními úpravami podzemního podlaží severního křídla Konventu Milosrdných bratří (ZM ČR 1 : 10 000, list 24-34-04, 475 mm od Z s. č. a 260 mm od J s. č.) a probíhal od března do srpna 1999. Navázal na výzkum provedený firmou ARCHAIA, který proběhl v červnu a září 1997.

V průběhu prací bylo prozkoumáno, ověřováno a zdokumentováno deset sídlištních objektů, které můžeme časově zařadit do období 12.-13. století. Tři kostrové hroby, které byly nalezeny na zkoumané ploše jsou pravděpodobně pozůstatkem pohřebiště kolem zaniklého kostela sv. Václava. Časově můžeme zařadit pouze jeden

z hrobů s bronzovými náušnicemi do 10. století. Kromě středověkého osídlení byly v zásypu objektů zjištěny střepy z mladší doby bronzové a halštátu.

Andrea Matějčková, ÚAPP Brno

Resumé:

Brno (Bez. Brno-město). Vídeňská Gasse. Kloster Milosrdných bratří (Ordo Hospitalarius S. Ioannis de Deo). Jüngere Bronzezeit, Hallstattzeit, Mittelalter (10., 12.-13. Jh.). Siedlung, Gräberfeld. Rettungsgrabung.

BYSTROČICE (okr. Olomouc)

Intravilán obce. Ranný až vrcholný středověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

V dubnu 1999 narušil výkop plynofikace v obci 18 sídlištních objektů datovaných od 10. do 16. století. Identifikace lokality v mapě MZ 1 : 10 000, list 24-22-23, v souřadnicích 2 mm od Z s. č., 37 mm od J s. č.; 14 mm od Z s. č., 61 mm od J s. č.

Marek Kalábek, AC VMO

Resumé:

Bystročice (Bez. Olomouc). Intravillan der Gemeinde. Früh- u. Hochmittelalter. Siedlung. Rettungsgrabung.

ČERNÁ HORA (okr. Blansko)

Lesní trať „Dolní Spálená“. Zaniklá středověká ves Jedle. Záchranná akce.

Zaniklá středověká ves Jedle byla roku 1984 lokalizována v lesním terénu v jižní části černohorského katastru, přibližně 450 m severovýchodně závistské hájovny (Doležel 1987). Při informativní návštěvě lokality dne 14. ledna 1999 se podařilo z jednoho z vývrátů na severním okraji areálu zaniklé středověké vsi získat poměrně četné keramické nálezy, ve dnech 9. a 10. prosince 1999 byla proto následně komplexně prozkoumána i zbývající, na ploše cca 1 x 1,5 m vývratem přemístěná část kulturního souvrství - přibližně 20 cm mocný horizont světle hnědé svahové půdy s příměsí zlomků matečné horniny (diabasy Brněnského masivu). Místo nálezů je situováno těsně u okrajové hrany terénní terasy, rozdělující do dvou úrovní pravou (severní) řadu usedlostí, východně od posledních dnes zřetelných reliktů zástavby v této části zaniklé vsi (Základní mapa ČR 1 : 10 000, list č. 24-14-24 z roku 1980: 385,5 mm od Z a 134,5 mm od J okrajové sekční čáry, přibližně 420 m n. m.).

Záchrannou akcí se podařilo z tohoto místa získat vedle železného hřebu se širokou, nepravidelně kruhovou hlavicí, tři fragmentů zvířecích kostí a hručky vypálené hliněné

mazanice, celkem na 270 zlomků středověké keramiky (mimo jiné 29 okrajů a 27 částí den). Počet inventovaných artefaktů se přitom nepochybně snížil po dosud neprovedeném laboratorním zpracování nálezu, více kusů pochází totiž z několika snad rekonstruovatelných nádob. Soubor vykazuje vcelku obvyklou typovou skladbu, předběžně je možné identifikovat hrnky, hrnky suchem, hrnce, tuhové zásobnice, džbány, zvoncovité poklice, trojnožky s vnitřní hnědou polevou a pohárek nebo štíhlý džbán. Doložit lze tuhovou hrnčinu z počátečních fází života vsi ve 13. století i některé mladší tvary 14. věku, převážná většina keramiky však patří poměrně vyspělému zboží, zařaditelnému do období kolem poloviny 15. století (srov. obdobné lokální soubory - např. Belcredi 1990, 112-117; Procházka 1995; 1996). V kolekci však již chybí typická keramika pokročilé druhé poloviny 15. věku, známá např. z obléhacích hašt kolem Nového hradu u Blanska z roku 1469 a 1470 (Konečný-Merta 1976, 234-236, 238-240, 246-249). Pokud by nejmladší komponenty nalezené keramiky náležely zánikovému horizontu osídlení na lokalitě, stála by tak písmenost z roku 1461, naposledy Jedli jmenující bez výslovné zmínky o jejím opuštění, na samém konci existence vsi (viz Zemský archiv Opava, pracoviště Olomouc, fond Arcibiskupství v Olomouci - Lenní dvůr v Kroměříži, léno Blansko, sign. Q II b 3).

Jiří Doležel, AÚ AV ČR Brno

Literatura:

- Belcredi, L. 1990: Čepička - opevnění nad klášterem Porta coeli v Tišnově - Předklášteří, Časopis Moravského muzea LXXV, Vědy společenské, 99-122.
- Doležel, J. 1987: Zaniklá středověká ves Jedle (k. úz. Černá Hora, okr. Blansko), Přehled výzkumů 1984, 68-69.
- Konečný, L.-Merta, J. 1976: Zjišťovací průzkum středověkých fortifikací v okolí Nového hradu u Adamova, Archaeologia historica 1, 231-252.
- Procházka, R. 1995: Keramik des 14.-14./15. Jahrhunderts aus Brno und Boskovice. Ein Beitrag zur Regionalisierung der mittelalterlichen Keramik in Mähren, In: Endres, W.-Lichtwark, F. (Red.), Zur Regionalität der Keramik des Mittelalters und der Neuzeit. Beiträge des 26. Internationalen Hafnerei-Symposiums, Soest 5. 10.-9. 10. 1993. Denkmalpflege und Forschung in Westfalen 32, 113-124. Bonn.
- Procházka, R. 1996: Brněnská stolní a kuchyňská keramika 2. poloviny 14. století-počátku 15. století, Pravěk NR 4, 1994, 323-344.

Resumé:

Černá Hora (Bez. Blansko). Waldflur „Dolní Spálená“. Ortswüstung Jedle. Rettungsgrabung des Archäologischen Instituts der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, Brno.

Das Dorf Jedle, das in den Jahren 1373 - 1461 als Eigentum von Blansko oder Spešov und in den Jahren 1554 sowie 1560 als wüst erwähnt wird, wurde im Jahre 1984 in dem bewaldeten Südteil des Katasters von Černá Hora, ca 450 m nordöstlich vom Jägerhaus in Závist lokalisiert. Nach bisherigen archäologischen Erkenntnissen ist mit der Entstehung des Dorfes in den ersten zwei Dritteln des 13. Jahrhunderts zu rechnen, verlassen wurde es nach der Mitte des 15. Jahrhunderts. Der Fundfonds wurde im Januar und Dezember 1999 erweitert, wo an dem Nordrand der Dorfes ein Teil der durch den Fallholz gestörten Kulturschicht untersucht wurde, die zahlreiche Keramikfragmente beinhaltet (geborgen wurden rund 270 Stk). Die Töpferware gewöhnlicher typologischer Zusammensetzung kann teilweise bereits in das 13. und 14. Jahrhunderts gereicht werden, es dominiert jedoch völlig die fortgeschrittenere Ware aus der Mitte des 15. Jahrhunderts, wohl aus dem Untergangshorizont der Fundstelle. Die charakteristische Keramik des späten 15. Jahrhunderts, die aus den Fundstellen in der Umgebung bekannt ist, war im Fund nicht vertreten; die Erwähnung des Dorfes im Jahre 1461 markiert wohl das Ende seiner Existenz.

DEBLÍN (okr. Brno-venkov)

Intravilán obce - prostor zaniklého hradu jižně a jihovýchodně farního kostela sv. Mikuláše. Středověké osídlení. Záchranný výzkum.

V březnu, dubnu a květnu roku 1999 byly průběžně dle možností dozorovány zemní práce při budování středotlakých rozvodů plynu v obci. Soustavnější sledování všech tras v intravilánu Deblína ovšem ztěžovala či dokonce znemožňovala nepřilíh dobrá koordinace s provádějící organizací i užitá technologie, kdy byly pokládány a ihned po položení zpětně zasypávány velmi krátké úseky plynovodu (20-100 m). Nepodařilo se tak zachytit jakékoliv stopy staršího osídlení například v jádru původní středověké trhové vsi na ploché ostrožně na pravém břehu Bolehlávky, kde byly z prostoru usedlosti č. p. 28 již roku 1937 získány snad hrobové nálezy 10. století a keramika ze sídlištních souvrství 13. věku (Michna-Unger 1964, 192-194, obr. 6, 7: 4; k urbanismu Deblína srov. např. Kuča 1996, 624-626).

Určitá zjištění se podařilo získat pouze z prostoru kostelní výšiny na levé, severní straně údolí potoka Bolehlávky. Dne 14. května 1999 byla nejprve prohlédnuta trasa již zahrnuté rýhy